

DARNAY KÁLMÁN

Kaszinói
szobrok

AZ ATHENAEUM KIADÁSA

KASZINÓZÓ
TÁBLABÍRÁK

Kísfaludy Sándor

VÁROSI MŰZEUM
8330 Sümegy tér 2.
95/33
U-112

KASZINÓZÓ TÁBLABÍRÁK

(KORFESTŐ TÖRTÉNETI TRÉFÁK)

EGYKORÚ KÉPEKKEL

IRTA

DARNAY KÁLMÁN

I. KÖTET

Darnay Kálmán

ATHENAEUM

IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-T. KIADÁSA, BUDAPEST

Megtépett hazánk vergődésén tépelődőknek pihenő állomása lesz könyvem! Elsímítja a gondteljes arcok homlokredőit, — a levendula illatos korban élt, — táblabíráinkról való megemlékezés. — Olvasásuk szívesen korfestő mesélgetéseimet!

Sümege, 1928 május hó.

A Szerző.

HELIKON ÉS PEGASUS.

Nem kezdem kacagtató tréfával táblabíráink derűs lelki világát visszatükröző történeti elbeszéléseimet. Bevezetésül Vas Gereben (Radakovics László) képzeletszárnyára akasztott historiázásait óhajtom — történeti adatokkal alátámasztva — helyreigazítani. Mert bizony a táblabíróvilág jeles írója, hogy nagyobb nyomatékot adjon mesélgetéseinek — költői szabadságát megtéve — saját szájaíze szerint szerkesztette meg Festetics György grófnak Kisfaludy Sándorhoz intézett levelét. Így öltöztette történeti ruhába a Kisfaludy Sándor keszthelyi kalandozását is — a Helikon és Pegasus — a fenéki pejesikók körül:

Félszázad éve is elmult, amikor kisdíák koromban először lapozgattam Vas Gereben könyveiben. Akkor markolt belém a szülővárosommal kapcsolatos történet. Lelki felbuzdulásomban diákszobám sokflókos szekrényéhez rohantam, ahol az egymás mellett sorakozó sarkantyúk, ágyúgolyók szomszédságában garmadában heverték Kisfaludy Sándor kéziratái és levelezése. Meg is találtam a nemes grófnak, a költőhöz írt levelét. Gyermeki rajongásom nagy boldogságában futottam nagyapámhoz és elmeséltem vele újra ezt az oly sokszor hallott történetet, mely teljesen fedte a könyves tarisznyámban rejtett levél tartalmát. Az ősz költő mesélgető szavát majdnem szószerint megőrizte nagyapám csodás emlékezőtehetsége, mely éppen úgy berögződött gyermekagyamba is. Így bátran átadhatom a mesél-

ködtünk, majd a kocsilovakhoz érve, feltűnt az én táltosaimhoz színre hasonlító két sötétpej ló.

— Mit szól táblabíró úr ehhez a párhoz?

— Gyönyörű két állat. *Ezeket én sem dobnám ki az istállóból!* — feleltem tréfálkozva.

Végigjárva a gazdasági épületeket, fogatni akartam. De vendéglátó házigazdám kereken kijelentette, hogy vacsora előtt nem ereszt útnak. Nem maradtam szívesen, mert Róza várt estebéddel. Borozás közben ismét sok szó esett a magyar *literatúráról*. Az ispán uram nagy hozzáértéssel mesélgetett a pár hét előtt lezajlott *helikoni* ünnepekről. Értésemre adva grófi urának neheztelését távolmaradásomért. Elfoglaltságommal, a rossz úttal, még rosszabb lovaimmal mentegetődzve, kijelentettem, hogy a gróf úr legelső meghívásának eleget teszek, annál inkább is, mert most már kedves ismerősöm is van, az ispán úr személyében.

Szuroksötétség volt, mikor kocsim végre előjárt. Az út sara felszikadt. Alig hogy kiértünk a városból, talán a szokatlan nehéz boroktól elbólogattam . . . Nem sokáig tartott alvásom, felébredtem lovaim szokatlan gyors járásától. Oda is szóltam Marcinak:

— Te! Miért veri János a lovakat, talán felöntött a garatra?

— Nem kell ezeket ma verni Nemzetes Uram! Jó abrakot ettek a grófi istállóban!

Éjfélre járt az idő, mire hazaérkeztünk. Nem kis bámulatomra istállómát kivilágítva találtam. Hirtelen megdöbbenésemet nem kisebb meglepetés váltotta fel, amikor saját rossz gebéimet bekötte találtam az istállóban. A rejtélyt megfejtette a reám várakozó grófi lovász, ki levél kíséretében könyvcsomagot adott át, grófi urának azon izenetével: *Reményli a gróf úr, ura leszek szavamnak és nem dobom ki istállóból szerény ajándékát, a két pejlovat.* Egész éjjel nem jött álom a szememre. Sokat

tépelődtem a gróf mókáján, ki két napon át végigjátszotta az ispán szerepét megtréfálásomra.

E mesélgetés hitelességét bizonyítja a sümegei múzeumban levő szerény szavú levele a nemes grófnak, mely így hangzik:

Tettes Kisfaludy Sándor Tábla Bíró úrnak

Sümegeen.

Tekintetes Tábla Bíró Úr!

Különösen tisztelt Nagy Jó Uram!

Engedje meg a Tekintetes úr, hogy a Keszthelyi Helikoni Pegasus fajtából egy párral kedveskedni merészelek; bármely csekély is legyen ezen igaz tiszteletemnek megbizonyítása, mindazon által ezen Lovaknak többszöri szemlélése talán mégis egyszer valaha Tettes Tábla Bíró Urat arra rábuzdíthatják, hogy valami alkalmatossággal — talánd a Keszthelyi Helikon tartásának időpontjában, — ide Keszthelyre rándulni méltóztatna, mivel úgylátszik, hogy már egészen rólunk elfelejtkezett, a Keszthelyi Helikont megveti és barátságos indulatainak számából kivét; de ugyancsak a' mellett örvendek mégis, hogy voltak oly felséges gondolatú lelkek, az kik annyira megengesztelték és olyan leereszkedésre készítették, hogy a Magyar Petrárkánk, amint híres Himfi, egy Pindárushoz illő remek Homlok-írást a Csáktornyai emlékoszlopra, egykori jó vénájában készített. A melyért midőn alázatos köszönetemet megtenném, a Méltóságos Hugom Asszonynak kezeit csókolom és a Keszthelyi Helikon első kötetjéből hat példázattal szolgálni; úri barátságába ajánlott különös tisztelettel maradok

A Tettes Tábla Bíró úrnak őszinte barátja

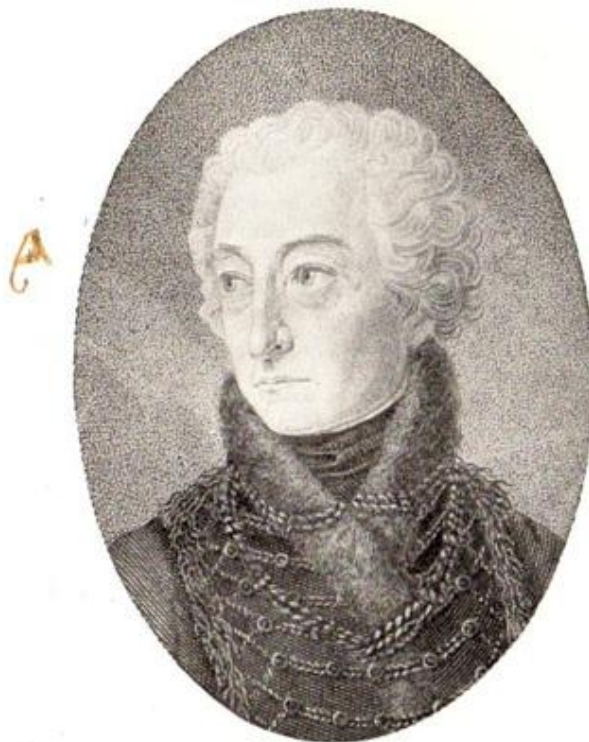
Gróf Festetics György m. p.

A KAMARÁS-KULCS.

A régi jóidőkről szóló mesélgetéseim kapcsán sokszor meg kell emlékeznem a lánglelkű hazafiról, gróf *Festetics Györgyről* is. Mostani kalapemelésem nem a százhatvankétezzer hold gavallér főurat illeti, ki zsenge irodalmunk föllendítésére két marokkal szórta aranyait, hanem a legnagyobb magyar táblabíró, ki mindig erős kézzel markolt bele a megyei életbe, ha a magyar hazafiságnak kellett érvényt szerezni a bécsi ármánykodással szemben. Mert hát bőven tudjuk a XVI-ik század szomorú tanulságai-ból, hogy a másfél százados török járom alatt selym-ödő nemzetünket, a magyarsággal összeforrt budai *pasák* és *bégek* mentették meg *Miksa*, *Rudolf* és a *Ferdinándok* elnémetesítő törekvéseitől, kiknek élet-álma Magyarország bekebelezése volt.

Ha nem is megy tréfaszámba jelen elbeszélésem, de mégis lánggra lobbantja a táblabírók lelki életét bevilágító mécesest. Kutató aggyal kiérezzük belőle az elpusztíthatatlan táblabíró humort, mely a fehér asztalnál kacagást, az üléstermekben lelkesedést váltott ki. Pedig ennek a históriának csattanója is a zalai táblabírók törzsasztalánál hangzott el az Úr 1798-ik esztendejében.

A mai Zala és Somogy vármegye (Comitatus Symighiensis), Szent István és Szent László által megerősített székhelye Sümegh volt. A *Szala—Sümegh* kettősnevű vármegye széküléseit a XVII-ik század közepéig Sümegen tartotta. Csak később került előtérbe az egész vármegye által könnyebben megközelíthető Zalaegerszeg. A mai Korona-szálló boltíves földszinti ebédlőjének sarkában nyújtózko-
dott a zalai táblabírók fehérterítékes asztala. A törzs-
asztal a múlt század harmincas-negyvenes éveiben
élte virágzó korát, amikor *Deák Antal* alispáni szé-
két elfoglalva, *Ferenc* öccse került a pozsonyi «Die-

Festetics György gróf

tetlen volt János kocsis ágya is, pokrócán csak a Tétről átszármazott kuvasz nyujtózkodott.

A hirtelenharagú költő felháborodva lépett ki az istállóból és éppen szembe találkozott, — dülöngő léptekkel, — az istálló felé igyekező János kocsissal. Nagy haragjában rá is rivalt hűséges cselédjére:

— Hát te hol csavarogtál az éjjel?

— Ne haragudjék rám a nemzetes uram! De megkövetem, saját jóvoltomért bújóskát jártam ezzel a *«hirtelen nyavalával»*, a kolerával. Tegnap szentmisén prédikálta ki Zsoldos plébános úr, hogy a kolera éjjel ágyában lepi meg az embereket. *Hát én bizony a Goldner-kocsmában iddögélva virrasztotam, hogy a nyavala rám ne találjon, ha bekopogtat az istállóba.*

DEÁK FERENC ZASZLÓBONTÁSA.

Adózunk! Nem adózunk! E két jelszótól volt hangos Zala vármegye az 1843. év tavaszán. A nemesi kúriákat átjáró, ricsajos kortesek szava visszhangot vert a boltíves folyosókon. Sőt még nemzetes asszonyok csicsergése is beleperdült a politikai harcok ökölvívásába. Hites uraik meggyőződését, — eleven szócsöként — kávészürcsölgetés, a bécsi csészék csörrenése között továbbítva asszonytársaiknak.

A pozsonyi *dietán* elhangzott lelkes beszédek a nemzeti élet föllendítését célozták. A *közteherviselés* jelszavának zászlóbontói, Deák Ferenczel élükön, Wesselényi, Eötvös, Batthyány, Teleki, Wenkheim, Ráday, Beöthy, Palóczy, Bónis, Szentkirályi, Kosuth és Szalay László voltak.

A *haladók* és *maradiak* nagy háborújának színhelye nemes Zala vármegye lett. A másodszori összeütközés után a zalaegerszeg-sümegegy posta útján 6—7 vérbefagyott kurta nemest szedtek össze. A sebesül-

Deák Ferenc

szőr a szüretre — a betegeskedéséből váratlanul feléperedett — *Szegedy Róza*, Kisfaludy Sándor hitvese. Úgy történt az eset: Terézia napjának előestélyén a daliás *Skublics Imre* váratlanul becsörtetett csengős négyesen a Kisfaludy-kúriába.

A francia háború, a nemesi fölkelés viharai, Kisfaludy Sándort, — mint József nádor szárnysegédét — hosszabb időre Budára szőlítették. A háború utáni évek nagy küzdelme pedig belenyomta az ekeszarvát a földesurak kezébe. Így valahogyan az együttérző két baráti szív elsodródott egymástól. A lelkifurdalás előbb ülte meg *Skublics Imrét*, ki *Szegedy Rózának* is szívbeli barátja volt. Ő élesztette Róza fellángolásait Kisfaludy iránt, kit báró Splényi ármánykodása a lombardiai harcok mezejére, majd a franciák fogságába sodort. Különösen az bántotta lelkiismeretét, hogy mióta 1805-ben Kámból a fiatal pár Sümegre, — a családi házba — költözött, nem tett náluk látogatást.

Soha melegebb fogadtatásban nem volt része Imrének, mint ahogy Sándor fogadta. Sőt a tartózkodó természetű Róza is, — a meglepetés örömeinek kitörése között — keblére ölelte rég látott barátját. Róza most élte asszonybájának virágfakadását. Betegeskedése, ha meg is szűrte egy kissé viruló arcának rózsapírját, karcsúbbá tette természetét, megsötétült szőke tincsei alól kisugárzó szeme kéksége most is versenyt ragyogott a felhőtlen égbolttal. *Skublics Imre* pedig ugyancsak kapóra jött. Nem is eresztik el Mindenszentek napjáig körükből. Mert éppen holnap kezdődik a szüret a Baglas-hegyen. Ha itt végeznek, két napra Somlyóra rándulnak, azután Badacsonyba, az öt év előtt szerzett új szőlőbe, mely az idén bőséges termést ígér. Ott fogják fölleleveníteni a másfél évtized előtti badacsonyi szüret feledhetetlen kedves emlékeit. Hármasával együtt ünnepelnek majd, oda telepedve a «*Rózsakőre*», a szerető szívek megnyilatkozásának bűvös helyére. Belekös-

Kisfaludy Sándorné Szegedy Róza